

_____ тумани хокимлиги
хузуридаги тадбиркорлик субъектларни
руйхатдан ўтказиш инспекцияси
томонидан 2013 йил «___»_____ да
_____ сонли тартиб раками билан
руйхатдан ўтказилган

«ТАСДИКЛАЙМАН»
« _____ »
Деҳқон хўжалиги раҳбари
2013 йил «___»_____ да
_____

« _____ »

ДЕҲҚОН ХЎЖАЛИГИ

У С Т А В И

_____ т. – 20__ йил

1. Умумий коидалар

1.1 Дехқон хўжалиги - оилавий майда товар хўжалиги бўлиб, оила аъзоларининг шахсий меҳнати асосида, мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш учун оила бошлиғига берилган томорқа ер участкасида қишлоқ хўжалиги маҳсулоти етиштирадиган ва реализация қиладиган тадбиркорлик фаолияти субъектидир.

1.2 Дехқон хўжалиги қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибда ҳар қандай юридик ва жисмоний шахслар билан шартнома асосида фуқаролик-ҳуқуқий муносабатларига киришишга ҳақли.

1.3 Дехқон хўжалиги давлат рўйхатидан ўтказилганидан кейин юридик шахс мақомини олади ва ўз номидан шартномалар тузиш, мулкӣ ҳаракатда бўлмаган ҳуқуқ ва мажбуриятларига эга бўлиш, судда даъвогар ва жавобгар бўлиб қатнашиш ҳуқуқига, банк муассасаларида ҳисоб-китоб ва валюта ҳисоб рақамлар очишга ҳамда номи ёзилган муҳр ва штампга эга бўлади.

1.4 Давлат дехқон хўжалиги мажбуриятлари юзасидан, дехқон хўжалиги эса давлат мажбуриятлари юзасидан жавоб бермайди.

1.5 Дехқон хўжалигининг хўжалик фаолиятига, шу жумладан дехқон хўжалиги томонидан агротехника усуллари, етиштириладиган маҳсулот турларини танлашда, унинг нархини ва уни реализация қилиш йўналишларини аниқлашда давлат органлари ва ташкилотларининг ҳамда бошқа органлар ва ташкилотларнинг, улар мансабдор шахсларининг аралашувиغا йўл қўйилмайди, қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

1.6 Дехқон хўжалигининг тўлиқ номи «_____».

1.7 Дехқон хўжалигининг ер майдони миқдори ва манзили: _____.

1.8 Дехқон хўжалигининг бошлиғи: _____.

Паспорт маълумотлари: _____.

1.9 Дехқон хўжалигининг устави дехқон хўжалиги бошлиғининг қарорига биноан ўзгартирилиши ва туман ҳокимлиги ҳузуридаги тадбиркорлик субъектларини рўйхатга олиш инспекциясида рўйхатдан ўтказилиши лозим.

2. Дехқон хўжалиги фаолиятининг мақсади ва асосий фаолият турлари.

2.1 Деҳқон хўжалиги фаолиятининг мақсади томорқада қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш асосида даромад (фойда) олиш, аҳолини маҳсулотга ҳамда ўз оила аъзоларининг ижтимоий ва иқтисодий эҳтиёжларини қондиришдан иборатдир.

2.2 Деҳқон хўжалигининг асосий фаолият турлари қуйидагилардан иборат:

- _____;
- _____;

3. Деҳқон хўжалиги ва унинг аъзоларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

3.1 Деҳқон хўжалиги юридик шахснинг барча ҳуқуқларига эга бўлади.

Деҳқон хўжалиги тадбиркорлик шаклларида бири бўлиб, ташкил этилишидан кўзланган мақсадларига эришиш учун шу мақсадларига монан тадбиркорлик фаолиятларини амалга оширишга ҳақлидир. Деҳқон хўжалиги мулкчиликнинг бошқа шаклларидаги хўжалик юритувчи корхоналар билан тенг ҳуқуқларга эга.

3.2 Деҳқон хўжалиги қуйидаги ҳуқуқларга эга:

- ўзига берилган томорқа ер участкасида деҳқон хўжалигининг ишлаб чиқариш фаолиятини мустақил ташкил этиш;
- етиштирилаётган ва реализация қилинаётган маҳсулотга мустақил равишда баҳо белгилаш;
- ўзи етиштирган маҳсулотни, шу жумладан бу маҳсулотни истеъмолчиларга ўз хоҳиши бўйича реализация қилиш ҳуқуқини тасарруф этиш;
- харид этиладиган маҳсулотга олдиндан ҳақ тўланадиган фьючерс битимлари тузиш;
- тадбиркорликдан чекланмаган миқдорда даромад (фойда) олиш;
- қишлоқ хўжалиги маҳсулоти етиштирувчиларга сотиш учун ва эркин савдога мўлжалланган акцияларни сотиб олиш;
- ўз мол-мулкни, шунингдек томорқа ер участкасига мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш ҳуқуқини, шу жумладан кимошди савдоси асосида сотиб олинган ҳуқуқни гаровга қўйиш.

3.3. Деҳқон хўжалиги қуйидагиларни бажариши шарт:

- томорқа ер участкасидан қатъий белгиланган мақсадда фойдаланиш;
- табиий объект бўлмиш ерга зарар етказмаслик;

- томорқа ер участкасини асраш, унинг унумдорлигини сақлаш ва ошириш юзасидан сарф-харажатлар қилиш;

- янги берилган томорқа ер участкасидан, агар қонун ҳужжатларида бошқа муддат белгиланган бўлмаса, бир йил ичида фойдаланишга киришиш;

- агротехника талабларига, белгиланган режим, сақлаш вазифаси ва сервитутларга риоя этиш;

- деҳқон хўжалигининг мажбуриятлари ва қарзлари бўйича тўла жавобгар бўлиш;

- хўжалик аъзолари учун хавфсиз меҳнат шароитини таъминлаш.

Қонун ҳужжатларида деҳқон хўжалигининг бошқа ҳуқуқ ва мажбуриятлари ҳам назарда тутилиши мумкин.

3.4. Деҳқон хўжалиги азолари:

- хўжалик аъзолари ўртасидаги шартнома шартларига кўра биргаликда ёки якка тартибда фойдаланиладиган даромаддан ўз улушини олиш;

- қонун ҳужжатларига мувофиқ давлат ижтимоий суғуртасидан ўтказилиш ва ижтимоий таъминланиш, шунингдек товар қишлоқ хўжалиги маҳсулоти етиштириш учун деҳқон хўжалигида сарфланган иш вақти Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига бадаллар тўлаб борилган тақдирда меҳнат стажига киритилиш ҳуқуқига эга.

- деҳқон хўжалиги аъзолари деҳқон хўжалигининг ишлаб чиқариш фаолиятида шахсий меҳнати билан иштирок этиши шарт.

Қонун ҳужжатларида деҳқон хўжалиги аъзоларининг бошқа ҳуқуқ ва мажбуриятлари ҳам назарда тутилиши мумкин.

4. Деҳқон хўжалигининг мулки ва унинг мол-мулкига бўлган мулк ҳуқуқи

4.1 Деҳқон хўжалиги:

- ўзига карашли уй-жойлар, хўжалик иморатлари, экинзорлар, қишлоқ хўжалик экинлари ва кўчатлари, дов-дарахтлар, маҳсулдор чорва моллар, паррандалар, қишлоқ хўжалик техникаси, асбоб-ускуналар ва ашё-анжомлари, транспорт воситалари, пул маблағлари, интеллектуал мулк объектлари, шунингдек, бошқа мол-мулкларга;

- ишлаб чиқариш фаолияти натижасида етиштирилган маҳсулотларга;

- олинган даромадларга (фойдага);

- қонунда тақиқланмаган асосларда эга бўлган бошқа мол-мулкка мулкдордир.

4.2 Дехқон хўжалигининг ўзига қаршли мол-мулкка бўлган мулк ҳуқуқи давлат ҳимоясидадир.

4.3 Дехқон хўжалигининг мол-мулки, агар унинг аъзолари ўртасидаги келишувга биноан умумий улушли мулк ташкил этиш назарда тутилган бўлмаса, унинг аъзоларига умумий биргаликдаги мулк асосида қаршли бўлади.

4.4 Дехқон хўжалигининг мол-мулкига эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш хўжалик аъзоларининг ўзаро келишуви асосида амалга оширилади.

4.5 Дехқон хўжалиги қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда мол-мулкни ҳосил қилиш, кўпайтириш, олиш, сотиш, уни ижарага ёки вақтинча фойдаланишга олиш ҳуқуқига эга.

5. Дехқон хўжалигини бошқариш

5.1 Дехқон хўжалигининг қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ер участкасига мерос қилиб қолдирилган умрбод эгалик қилиш ҳуқуқи берилган оила бошлиғи ёки оиланинг муомалага лаёқатли аъзоларидан бири бошқаради. Дехқон хўжалигининг бошлиғи вақтинча меҳнат қобилиятини йўқотган тақдирда ёки узок вақт ишда бўлмаган у ўз мажбуриятларини бажариши ваколатларини хўжалик аъзоларидан бирига беришга ҳақлидир.

5.2 Дехқон хўжалигининг бошлиғи;

- хўжаликнинг бутун иш фаолиятини ташкил қилади;
- юридик ва жисмоний шахслар билан ўзаро муносабатларида дехқон хўжалиги номидан иш кўради;

- ишончномаларни беради, шартнома ва битимлар тузади;
- дехқон хўжалиги аъзолари учун хавфсиз ҳамда унумли меҳнат қилишлари учун шарт-шароит яратиб беради.

- қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда иш вақти муддатини, иш ҳақларини, уларга нисбатан моддий рағбатлантириш ва интизомий жазо чораларини қўллайди;

- дехқон хўжалиги номидан ҳужжатларни имзолайди.

6. Дехқон хўжалигида меҳнат

6.1 Дехқон хўжалигининг фаолияти хўжалик аъзоларининг шахсий меҳнатига асосланади. Дехқон хўжалигидаги муайян ишни бажаришга бошқа шахслар меҳнат шартномаси асосида вақтинча жалб этилиши мумкин.

6.2 Дехқон хўжалигининг аъзолари дехқон хўжалиги томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига ихтиёрий равишда бадаллар тўланган тақдирда давлат ижтимоий суғуртасидан ўтказилиши лозим.

6.3 Дехқон хўжалигининг барча аъзолари учун Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига бадаллар тўлаб бораётган дехқон хўжалиги аъзоларининг меҳнат фаолияти ҳисобини дехқон хўжалиги бошлиғи юритади.

6.4 Дехқон хўжалигида ишланган вақт давлат ижтимоий суғуртаси бўйича бадаллар тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар асосида Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасининг туман (шаҳар) бўлимида меҳнат дафтарчасини белгиланган тартибда расмийлаштирган ҳолда меҳнат стажига қўшилади.

6.5 Қишлоқ хўжалиги кооперативида (ширкат хўжалигида), бошқа қишлоқ хўжалиги ёки ўрмон хўжалиги корхонасида, муассасасида, ташкилотида ишлаётган дехқон хўжалиги аъзосининг меҳнат фаолияти ҳамда давлат ижтимоий суғуртаси бўйича бадаллар тўлаши ҳисобини юритиш тегишинча мазкур кооператив (ширкат хўжалиги), корхона, муассаса ва ташкилот томонидан амалга оширилади.

6.6 Дехқон хўжалиги аъзоларига ижтимоий суғурта бўйича давлат нафақалари ва пенсиялар тайинлаш ҳамда тўлаш қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ва шартларда амалга оширилади.

7. Дехқон хўжалигининг маблағлари ва ҳисоб-китоблари

7.1 Дехқон хўжалиги пул муомаласини юритиш ҳамда пул маблағларини сақлаб туриш ва бу маблағларини эркин тасарруф этиш учун банк муассасасида ҳисоб варақалар очиш ҳуқуқига эга. Дехқон хўжалигининг ҳисоб-китоб ҳисоб варағидан маблағларини факат унинг розилиги ёки суднинг қарори билан ҳисобдан чиқариш мумкин.

8. Дехқон хўжаликларининг биргаликдаги фаолияти

8.1 Дехқон хўжаликлари ихтиёрийлик асосида, шу жумладан улушли (пай) асосда маҳсулот етиштириш, харид қилиш, уни қайта ишлаш ва сотиш, моддий-техника таъминоти, қурилиш, техникавий, сув хўжалиги, ветеринария, агрокимё, маслаҳат бериш йўсинидаги ва бошқа хил хизмат кўрсатиш бўйича кооперативларга (ширкатларга), жамиятларга, иттифоқларга, уюшмаларга ва бошқа бирлашмаларга бирлашиш, кириш ҳуқуқига эга.

9. Дехқон хўжалиги фаолиятининг натижаларини ҳисобга олиш

9.1 Дехқон хўжалиги ўз фаолиятининг натижаларини ҳисобга олиб боради ҳамда статистика ва солиқ органларига белгиланган тартибда ҳисобот тақдим этади.

10. Дехқон хўжалигини қайта ташкил этиш ва тугатиш

10.1 Дехқон хўжалигини қайта ташкил этиш қўшиб юбориш, бирлаштириш, бўлиш, ажратиш, ўзгартириш, қайта тузиш, қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

10.2 Қуйидаги ҳоллар дехқон хўжалигини тугатиш асослари бўлиб ҳисобланади:

- хўжалик фаолиятини давом эттириш истагида бўлган биронта ҳам хўжалик аъзоси ёки меросхўр қолмаган бўлса;

- томорқа ер участкасига мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш ҳуқуқидан ихтиёрий воз кечилганда;

- томорқа ер участкаси қонунда белгиланган тартибда олиб қўйилганда;

- белгиланган солиқлар муттасил тўланмаганда;

- агар қонун ҳужжатларида бошқа муддат белгиланган бўлмаса, янги берилган томорқа ер участкасидан бир йил мобайнида фойдаланишга киришмаган тақдирда;

- дехқон хўжаликлари фаолиятини тартибга солувчи қонун ҳужжатлари бир неча марта ёки бир марта, лекин қўпол равишда бузилганда.

Дехқон хўжалиги тугатиш (фаолиятини тўхтатиш) тартиби:

- дехқон хўжалиги аъзоларининг қарорига биноан;

- қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда суднинг қарорига биноан тугатилади (фаолияти тўхтатилади).

10.3 Дехқон хўжалигини тугатиш қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

«_____»

Деҳқон хўжалиги рахбари:

_____